

Írta: Guy Campbell
Illusztrálta: Paul Morgan
Szerkesztette: Sally Pilkington
Külön köszönet James Kearnsnek

GONDOLTAD VOLNA?

TÉNYEK ÉS TÉVHITEK VILÁGUNKRÓL

A fordítás alapja:
Actually Factually.
Mind-blowing myths, muddles and misconceptions

First published in Great Britain in 2009 by Buster Books,
an imprint of Michael O'Mara Books Limited,
9 Lion Yard, Tremadoc Road, London SW4 7NQ

Copyright © Buster Books, 2009

Fordította © Nagy Györgyi Eszter, 2017
Szerkesztette: Tűrk Rita
Borítóadaptáció: Tabák Miklós

HVG Könyvek
Kiadóvezető: Budaházy Árpád
Felelős szerkesztő: Sára Bernadett

ISBN 978-963-304-465-0

Minden jog fenntartva. Jelen könyvet vagy annak részleteit
tilos reprodukálni, adatrendszerben tárolni, bármely formában
vagy eszközzel – elektronikus, fényképezési úton vagy más
módon – a kiadó engedélye nélkül közzélni.

Kiadja a HVG Kiadó Zrt., Budapest, 2017
Felelős kiadó: Szauer Péter

hvg **könyvek**
junior

www.hvgkonyvek.hu

Nyomdai előkészítés: Pataki Zsolt

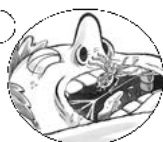
Nyomás: Alföldi Nyomda Zrt.
Felelős vezető: György Géza

TARTALOM

10 EGY KUTYAÉV HÉT EMBERI
ÉVNEK FELEL MEG

12 AUSZTRÁLIÁBAN
ELLENKEZŐ IRÁNYBA ÖRVÉNYLIK
A VÍZ A LEFOLYÓBAN

15 EGY EMBER ÉVENTE
ÁTLAGOSAN NYOLC PÓKOT
NYEL LE ÁLMÁBAN

17 KOLUMBUSZ KRISTÓF FEDEZTE
FEL AMERIKÁT

19 A ROVAROK BELEHALNAK,
HA MEGCSÍPNEK

22 A SZIVÁRVÁNYNAK
NINCS VÉGE

25 TÖBB EMBER ÉL MOST
A FÖLDÖN, MINT AHÁNYAN
EDDIG ÖSSZESEN

27 A VILÁG LEGMAGASABB
HEGYE A MOUNT EVEREST

29 LEONARDO DA VINCI
TALÁLTA FEL A HELIKOPTERT

32 A DINOSZAURUSZOK
PISIJÉT ISSZUK?

35 CSAK AZ AGYUNK
10%-ÁT HASZNÁLJUK

38 A LEMMINGEK SZIKLÁKRÓL
UGRANAK A MÉLYBE

40 NINCS KÉT
EGYFORMA HÓPEHELY

42 A BURGONYAHÉJ
TELE VAN VITAMINNAL

44 A WRIGHT TESTVÉREK
ÉPÍTETTÉK AZ ELSŐ REPÜLŐGÉPET

46 A BÁRÁNYFELHŐK
KÖNNYEBBEK A LEVEGŐNÉL

48 A LENYELT RÁGÓGUMI
RÁTEKEREDIK A BELSŐ SZERVEIDRE,
AMIBE BELEHALHATSZ

50 A CSOKOLÁDÉTÓL
PATTANÁSAID LESZNEK

52 A SZAHARA A LEGNAGYOBB
SIVATAG A VILÁGON

54 ÖLTÖZZ MELEGEN,
KÜLÖNBEN MEGFÁZOL!

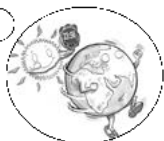
56 A KÍNAI NAGY FAL AZ EGYETLEN
MESTERSÉGES ÉPÍTMÉNY, AMELY
AZ ŰRBŐL IS LÁTSZIK

58 A MIKROHULLÁMOK
BELÜLRŐL MELEGÍTENEK

61 A SÁRGARÉPÁTÓL JOBBAN
FOGSZ LÁTNI A SÖTÉTBEN

64 A VILÁGŰRBEN
NINCS GRAVITÁCIÓ

66 EGY NAP 24 ÓRÁBÓL ÁLL

68 A GLOBÁLIS FELMELEGEDÉST
A TEHENEK OKOZZÁK

71 A KALÓZOK EGY PALLÓN
ÁT A TENGERBE KÜLDTÉK
A FOGLYAIKAT

73 AZ ARANYHAL MEMÓRIÁJA
CSAK HÁROM MÁSODPERCIG TART

75 AZ ELEFÁNTOK
FÉLNEK AZ EGEREKTŐL

A DENEVÉREK VAKOK **78**

80 A „KÖRBE-KÖRBE RÓZSA”
KEZDETŰ DAL A PESTISRŐL SZÓL

83 A HÓ FELFELÉ TERJED

85 A MEDVÉK
HIBERNÁLJÁK MAGUKAT

88 TUTANKHAMON SÍRJA
EL VAN ÁTKOZVA

91 NAPÓLEON ALACSONY VOLT

94 57 KÜLÖNBÖZŐ
HEINZ TERMÉK VAN

96 A TESTED EGYIDŐS VELED

98 HA FÉLBEVÁGSZ EGY
GILISZTÁT, KETTŐ LESZ BELŐLE

100 A KAMÉLEON AZÉRT
VÁLTOZTATJA A SZÍNÉT,
HOGY BELEOLVADJON
A KÖRNYEZETÉBE

102 JOGOSAN FÉLÜNK
A FARKASTÓL

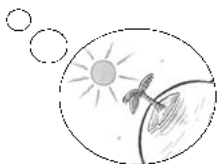

104 A BIG BEN EGY HÍRES ÓRA

106 15-SZÖR ANNYI EMBERT
ÖLNEK MEG A KÓKUSZDIÓK,
MINT A CÁPÁK

108 NYÁRON AZÉRT VAN
MELEGEBB, MERT KÖZELEBB
VAGYUNK A NAPHOZ

110 A VILLÁM SOHA NEM CSAP
KÉTSZER UGYANODA

113 A NYULAK MEGKERGÜLNEK
MÁRCIUSBAN

115 A STRUCC A HOMOKBA
DUGJA A FEJÉT

118 A FOGAINKRA AZ ÉDESSÉG
A LEGÁRTALMASABB

120 A TEVÉK VIZET
TÁROLNAK A PÚPJUKBAN

123 A PATKÁNYOK
PISZKOS ÁLLATOK

125 A KUTYÁK CSAK ÖRÖMÜKBEN
CSÓVÁLJÁK A FARKUKAT

EGY KUTYAÉV HÉT EMBERI ÉVNEK FELEL MEG

Általánosan elterjedt nézet, hogy a kutyák életében egyetlen év hét emberi esztendőnek felel meg. Igaz, hogy egy 14 éves kutya már nagyon idősnek számít, akárcsak egy 98 éves ember, de tényleg valós ez az arány?

A kutyák agya és teste sokkal gyorsabban fejlődik, mint az embereké, így egy egyéves kutya sokkal érettebb, mint egy hétéves gyerek: a serdülőkor végén járó ifjúnak felel meg.

Egy átlagos kutya esetén csak felnőtt korban érvényes az 1:7 átszámítási arány. Szakértők szerint egy ötéves kutya érettsége nagyjából egy 36 éves felnőttével azonos.

Az arány azért sem stimmel, mert a különböző kutyafajták várható élettartama között óriási eltérések vannak. A keverékek általában hosszabb életűek, mint a fajtatiszta kutyák.

A kutyák élettartama a méretüktől is függ. A nagytestűek, például a német dogok, nem élnek olyan sokáig, mint kisebb társaik. Egy német dog esetében 10 év már tisztes kor, az uszkárok akár 13 évig is élhetnek. Sőt vannak kutyák, amelyek a 20 éves kort is megérik. Ha az 1:7 arány érvényes lenne, ezek egy 140 éves embernek felelnének meg. Vajon hány ilyen matuzsálem él közöttünk?

AUSZTRÁLIÁBAN ELLENKEZŐ IRÁNYBA ÖRVÉNYLIK A VÍZ A LEFOLYÓBAN

Ha az Egyenlítőnél jársz, ne felejtse el ellenőrizni ezt a jelenséget egy alul lyukas, vízzel teli vödörrel! A turisták ámulva szokták nézni, amikor az idegenvezetőjük megmutatja, hogy az Egyenlítő egyik oldalán az egyik irányba indul el lefelé a víz, majd a képzeletbeli vonalon átlépve az ellenkező irányba kezd örvényleni. Láttál már ilyet a tévében, és elhitted, amit láttál? Vagy átverés az egész?

A Föld olyan, akár egy nagy labda, amely egy észak–déli irányú tengely körül forog. Ennek a képzeletbeli tengelynek a legfelső pontja az Északi-sark, a legalsó pedig a Déli-sark. Az Egyenlítőnél a Föld forgási sebességét 1675 km/h-ra becsülik. Az Egyenlítőtől északra és délre csökken a forgási sebesség, a sarkoknál pedig bolygónk szinte alig mozog – csak nagyon lassan fordul.

A tudósok szerint a Föld tengely körüli forgási sebességének eltérései miatt keletkezik az ún.

Coriolis-erő. Az Egyenlítőnél a levegő felveszi a Föld forgási sebességét. Északra vagy délre haladva eleinte gyorsabban mozog, mint a felszín alatta, majd fokozatosan lelassul. Emellett az északi irányba tartó légáramlatok fokozatosan jobbra fordulnak el, a dél felé tartók pedig balra.

A Coriolis-erő lassan és hosszú időn át fejt ki a hatását, de feltehetően ez okozza, hogy a légköri képződményekben, például ciklonokban, az északi féltekén az óramutató járásával ellentétesen, a délin pedig azzal megegyezően mozog a levegő.

Ezért hiszik sokan, hogy a Coriolis-erő hatására a déli féltekén (ahol Ausztrália is található) a lefolyóban vagy a vécékagylóban a víz az óra járásával megegyező irányba folyik le, az északi féltekén pedig az óra járásával ellentétes irányban örvénylik.

Ám ez nem igaz. A kádban, a mosdókagylóban vagy a vécében lefolyó víz valóban körbe-körbe örvénylik, ám ennek irányát több dolog befolyásolhatja, például hogy egymáshoz képest hogyan helyezkedik el a csap és a lefolyó, mennyire lejt a kád, és milyen alakja van.

A Coriolis-erőnek nagy valószínűséggel köze van ahhoz, hogy a hatalmas légtömegek melyik irányba forognak, ám a kádban vagy a vécében lefolyó víz örvénylésére semmilyen hatása nincs.

Az igazság az, hogy Londontól Sydney-ig, bárhol a világon tetszőleges irányba folyik le a víz.

EGY EMBER ÉVENTE
ÁTLAGOSAN NYOLC PÓKOT
NYEL LE ÁLMÁBAN

Elgondolni is szörnyű, hogy nyolc szőrös pók kerül a szánkba, miközben alszunk, de vajon ez az interneten terjedő, hihetetlen állítás valóban igaz?

A többi állathoz hasonlóan a pókok sem szeretnek mások zsákmányává válni, és mindent megtesznek, hogy ezt elkerüljék. Egy normális pók egyszerűen nem fog belesétálni egy alvó ragadozó nyitott szájába. Még a pókhálójáról lepottyanó póknak is működnek a túlélő ösztönei, és menekülőre fogja, ha azt észleli, hogy fel akarják falni.

Ebből következik, hogy egy pók csakis véletlenül pottyánhat bele a szánkba. A pókok azonban nem éppen az ügyetlenségükről ismertek. Nyolc lábukkal magabiztosan és fürgén mozognak.

Ha egy pók véletlenül mégis leesne a mennyezetről, pont abban a pillanatban, pont a fejünk felett kellene elhelyezkednie, miközben mi pont hanyatt fekvve, nyitott szájjal alszunk. Lássuk be, a legtöbb embernél nem ez a leggyakoribb alvóhelyzet.

Még ebben az esetben is csak akkor nyelnénk le a pókot, ha nem ébrednénk fel, ami – a szánkba pottyánó pók kapálózását figyelembe véve – nem túl valószínű.

Aki valaha lenyelt már egyetlen – nemhogy nyolc! – pókot álmában, annak ez rémes élmény lehetett.

A leghihetlenebb azonban ennek a „ténynek” az elterjedése az interneten. Lisa Holst újságíró 1993-ban éppen a világhálón terjedő, ellenőrizetlen eredetű mítoszokról írt cikket. A pókos történetet egy régi, rovarokkal kapcsolatos tévhitokről szóló könyvből idézte. Arra akarta felhívni a figyelmet, hogy egyesek bármit elhisznek, amit az interneten olvasnak!